באבוקות של אור שבידיהן ואומרים לפניהם דברי שירות ותושבחות, והלוים בכנורות ובנבלים ובמצלתים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים כנגד חמש עשרה (*מעלות) שבתהלים שעליהן לוים עומדין בכלי שיר ואומרים שירה, ועמדו שני כהנים בשער העליון שיורד מעזרת ישראל לעזרת נשים ושני חצוצרות בידיהן, קרא הגבר, תקעו והריעו ותקעו, הגיעו למעלה עשירית תקעו והריעו ותקעו [א] הגיעו לעזרה תקעו והריעו ותקעו (*הגיעו לקרקע [ב] תקעו והריעו ותקעו) היו תוקעין והולכין עד שמגיעין לשער היוצא ממזרח, הגיעו לשער היוצא ממזרח הפכו פניהן ממזרח למערב ואמרו: אבותינו שהיו במקום הזה אחוריהם אל ההיכל ופניהם קדמה ומשתחוים קדמה לשמש ואנו ליה עינינו, ר' יהודה אומר היו שונין ואומרין אנו ליה וליה עינינו:

גמ' ת"ר מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו מי שלא ראה ירושלים בתפארתה לא ראה כרך נחמד מעולם מי שלא ראה בהמ"ק בבנינו לא ראה בנין מפואר מעולם מאי היא? אמר אביי ואיתימא רב חסדא זה בנין הורדוס, במאי בניה *אמר (רבא) באבני שישא ומרמרא איכא דאמרי באבני שישא כוחלא ומרמרא אפיק שפה ועייל שפה כי היכי דלקבל סידא, סבר למשעיין בדהבא, אמרו ליה רבנן שבקיה דהכי שפיר טפי דמיתחזי כאדותא דימא תניא *רבי יהודה אומר מי שלא ראה דיופלוסטון של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל אמרו כמין בסילקי גדולה היתה סטיו לפנים מסטיו [ג] פעמים שהיו בה (*ששים רבוא על ששים רבוא) כפלים כיוצאי מצרים והיו בה ע"א קתדראות של זהב כנגד ע"א (א)(של סנהדרי גדולה) כל אחת ואחת אינה פחותה מעשרים ואחד [ד](רבוא) ככרי זהב ובימה של עץ באמצעיתה וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין בידו וכיון שהגיע לענות אמן *הלה מניף בסודר וכל העם עונין אמן ולא היו יושבין מעורבין אלא זהבין בפני עצמן וכספין בפני עצמן ונפחין בפני עצמן °וטרסיים בפני עצמן וגרדיים בפני עצמן וכשעני נכנס שם היה מכיר בעלי אומנתו ונפנה לשם ומשם פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו אמר אביי וכולהו [א]קטלינהו [ה]אלכסנדרוס מוקדן מ"ט איענשו משום דעברי אהאי קרא °לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד ואינהו הדור אתו, כי אתא אשכחינהו דהוו קרו בסיפרא °ישא ה' עליך גוי מרחוק אמר מכדי ההוא גברא בעי למיתי ספינתא בעשרה יומי דליה זיקא ואתי ספינתא בהמשא יומי, נפל עלייהו וקטלינהו: במוצאי יום טוב כו': מאי תיקון גדול? אמר רבי אלעזר כאותה ששנינו *חלקה היתה בראשונה והקיפוה גזוזטרא והתקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה תנו רבנן *בראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ והיו באים לידי קלות ראש התקינו שיהו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים ועדיין היו באין לידי קלות ראש התקינו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה היכי עביד הכי והכתיב °הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל? אמר רב *) קרא אשכחו ודרוש °וספדה

דברים יז
שם כח
דה"א כח

*) [זבחים סב.]

רש"י

באבוקות של אור. זורקין אותם כלפי מעלה ומקבלין אותם ויש שבקיאין לעשות כן בארבע אבוקות או בשמונה זורק זו ומקבל זו וזורק זו ומקבל זו: דברי תושבחות. מפרש בגמרא: ט"ו מעלות. אורך המעלה ברוחב העזרה ורוחב המעלה חצי אמה ורומה חצי אמה כדאמרינן במסכת מדות (פ"ב מ"ג) ובסדר יומא (דף טז.): שעליהן הלוים עומדין [בכלי] שיר. לשמחת בית השואבה אבל דוכן לשיר הקרבן אצל המזבח היה: תקעו והריעו. זה סימן לילך למלאות המים לניסוך מן השילוח: הגיעו לעזרה. לקרקע עזרת נשים: תקעו והריעו ותקעו. ובראש השנה (דף לג:) יליף בכל תקיעות פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה ותרועה באמצע: והיו תוקעין והולכין. באלו שלש תרועות מאריכין עד שמגיעין לשער היוצא מעזרת נשים להר הבית לשיפולו למזרח והשער ההוא מכוון כנגד שער שמעזרת ישראל לעזרת נשים ויורדין ממערב למזרח וכשהיו נכנסין למקדש היו הולכין ממזרח למערב דרך עלייה: הפכו פניהם. למערב נגד העזרות וההיכל לומר דבר זה: אבותינו. בבית הראשון היו כופרין ולא היו פניהם לבית אלא אחוריהם אל היכל ה' וגו' פסוק הוא ביחזקאל (ח): שונין אותה. כופלין אותה כדמפרש "אנו ליה וליה עינינו":

גמ' מאי היא · איזה מן הבניינים של שלמה או של נחמיה בן חכליה או של הורדוס שסתרו ובנאו: [שישא] · שיש צבוע לא לבן ולא שחור אלא כעין ירוק בלע"ז בי"ש: [ומרמרא] · שיש לבן: כוחלא · שישא צבוע ככחול: אפיק שפה · שורה של אבנים נכנסה ושורה יוצאה: דמיחזי כאדותא דימא · כגלי הים שהאבנים משונים במראיהן זו מזו והעינים המסתכלות בהן שוטטות ונראות כאילו גלי הים הם נדים ונעים: דיופלוסטון · לשון יונית דיו שנים פלו לשון שרים כמו מטרפולין וכמו דיופולין מרומי דתענית (דף יח:) סטון לשון סטיו שני סטוין: סטיו כפול · לישיבת שרים של אלכסנדריא שהלכו שם יוחנן בן קרח ושרי החיילים לאחר חורבן בית ראשון בימי ירמיה ונתיישבו שם ואף על פי שעלה שם נבוכדנצר והחריב את מצרים והרגו מישראל שהלכו שם כמו שנתנבא עליהם ירמיה (מד) עלו בניהם שם לגדולה ועושר עד שהחריבם אלכסנדרוס: בסילקי · פלטירין גבוהים נקראים בסילקאות: כנגד שבעים ואחד זקנים · שעשו להם סנהדרין: ככרי זהב "גרסינן: בימה · כעין אלמימבר"א שלנו: חזן הכנסת · שמש הצבור: לענות אמן · שהיה שליח שלפני התיבה גומר ברכתו והן לא היו יכולין כולן לשמוע קולו: זהבין ככפין · צורפי זהב צורפי כסף: נפחים · חרשי ברזל: טרסיים · חרשי נחושת: גרדיים · אורגין: ונפנה לשם · ונשכר להם למלאכתם: ההוא גברא הוה · עליו נאמר מקרא זה וגזרת מלך היא להחריבה: ודלי זיקא · גבה הרוח: חלקה היתה · העזרת נשים בראשונה ולא היו זיזין יוצאין מן הכתלים: והקיפוה גזוזטרא · נתנו זיזין בכתלים בולטין מן הכותל סביב סביב וכל שנה מסדרין שם גזוזטראות לווחין שקורין בלע"ז כדי שיהו נשים עומדות שם בשמחת בית השואבה ורואות וזהו תיקון גדול דקתני מתניתין שמתקנין בכל שנה: מבפנים · בעזרת נשים: מבחוץ · ברחבה של הר הבית ובחיל: היכי עביד הכי · שהוסיפו ושינו כלום על בנין שלמה: והכתיב · גבי דוד המלך כשצוה את שלמה על מדת הבית ובנייתו: "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל · כל מלאכת התבנית שהודיעו הקב"ה ע"י גד החוזה ונתן הנביא: קרא אשכחו · שצריך להבדיל אנשים מנשים ולעשות גדר בישראל שלא יבאו לידי קלקול:

יספדה

תורה אור

תוספות

קרא הגבר תקעו והריעו ותקעו. תימה דמשמע שמקרות הגבר הולכין לשאוב מים וא"כ היו נפסלין בלינה דע"כ לא פליגי פ"ב דזבחים (דף כ.) אלא לענין קידוש ידים ורגלים מקרות הגבר ועד לפרא [אי] פסלא בלינה או לא אבל מי הכיור (עצמו) נפסלין בעמוד השחר כדמוכח התם ואפי' סילקן מן הכיור אחר קרות הגבר הדר מקשה ליה וי"ל דשוהין היו בתקיעות ובתרועות ובהפיכת פניהם למערב וגם בחזרה לאחר מילוי והיה מאיר היום קודם שיגיעו לעזרה ועד שיקדשן בכלי לא הוכשרו ליפסל בלינה כדתנן פרק חטאת העוף במסכת מעילה (דף י.) גבי נסכים ואף על פי שהצלוחית היתה מקודשת מכל מקום אין כלי שרת מקדשין בחוץ אלא בפנים:

והיו בה ע"א קתדראות של זהב כנגד ע"א זקנים (ב). (פירוש) סנהדרין תימה הא דתנן פרק קמא דסנהדרין (דף ב. ושם) סנהדרי גדולה היתה של שבעים ואחד רבי יהודה אומר שבעים [וא"כ ה"ל לעשות רק שבעים קתדראות] ומתוך כך צריך לפרש שאותה קתדרא היתה למופלא שבב"ד ולא היה מן החשבון *דאי לאו הכי קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה:

עין משפט נר מצוה

י א טוש"ע א"ח סימן קכד סעיף ח:

יא ב מיי' פ"ה מהלכות מלכים הלכה ז:

יב ג מיי' פ"ח מהל' לולב הלכה יב:

◆

רבינו חננאל

תנא בראשונה כשהיו רואין שמחת בית השואבה היו אנשים מבפנים ונשים רואות מבחוץ והיו באין לידי קלות ראש התקינו ג' גזוזטראות בעזרה כנגד ג' רוחות להיות הנשים רואות מלמעלה. והיכי עבדי הכי והכתיב הכל בכתב מיד ה' וגו' [והאיך] התקינו אח"כ. אמר רב יוסף קרא אשכח

[וע"ע תוספות סנהדרין טז: ד"ה אחר]

הגהות הב"ח

(א) גמרא כנגד שבעים ואחד זקנים כל אחת כצ"ל ותיבות של סנהדרי גדולה נמחק: (ב) תום' ד"ה והיו בה וכו' זקנים שעשו להם סנהדרין:

הגהות הגר"א

[א] במשנה (הגיעו לעזרה תקעו והריעו ותקעו) תא"מ: [ב] שם הגיעו לקרקע · נ"ב העזרה: [ג] גמ' סטיו לפנים מסטיו והיו בה כו' · כצ"ל: [ד] שם ריבוא · רשום עליו קו למחקו: [ה] שם (אלכסנדרוס · מוקדן) תא"מ ונ"ב טרכינוס:

גליון הש"ס

גמרא וטרסיים · עיין ע"ז דף יז ע"ב תוספות ד"ה רבן:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמרא קטלינהו אלכסנדרוס מוקדן · נ"ב עיין הקדמת אברבנאל לס' מלכים שמחק מלת מוקדן וביאר שם בראיה ברורה שאלכסנדרוס הוא לא היה אלכסנדר מוקדן שהיה בתחלת בית שני ואלכסנדר הזה קיסר היה ק"נ שנה אחר הבית יעוש"ה:

מסורת הש"ס

[נ"א שיר המעלות וכ"א במשנה שבמשניות]

[כל זה ליתא במשנה שבמשניות וכן מוכרח מרש"י דהכא ד"ה הגיעו לעזרה וכו' וגם מרש"י דלקמן נג: ד"ה שלשה לשער התחתון וכו' מוכח דליתא לגבא זו]

ב"ב דף ד. ע"ש [וגם ליתא רבה]

[תוספתא פ"ד]

[כל זה ליתא בתוספ' ובע"י איתא פעמים שהיו שם ששים רבוא כיוצאי מצרים ואמרי לה כפלים כיוצאי מצרים]

[מדות פ"ב מ"ה ע"ש]

[תוספתא פ"ד ע"ש]

גרסינן לאפוקי דינרי כ"ה בס"א · רש"ל

* לקמן נג.

מגנה
"מי שלא ראה... לא ראה..."

1. שמחת בית השואבה
2. ירושלים בתפארתה
3. יופיו של בית המקדש
4. בית כנסת הגדול באלכסנדריא

א- תיאור
ב- למה נחרב

נושא כללי (דף נב:)
יצר הרע

נושא
הפרדה בין גברים לנשים במקדש

מגנה
△ שלבים בגזירת ההפרדה דלעיל

נושא (המשך)
הגמ' מביאה מקור מן המקרא דחייבין ליצור הפרדה